

Matjaž
Potrč

Pomembnost predmetov

Če za trenutek pomislimo, nam ni težko doumeti, kako pomembni so pravzaprav predmeti v našem okolju. Živimo v svetu predmetov in tipično reagiramo nanje. Razlog za to je preprost: morda v našem okolju obstajajo še druge bitnosti in ne le predmeti. Toda za nas nikakor niso tako pomembne, kot so predmeti.

Navedel bom le eno ponazoritev, da je naš zaznavni aparat narejen tako, da nam omogoča predvsem reakcijo na srednjerazsežne predmete. Pomisliti moramo na černobilsko nesrečo. Očitno je, da je v primeru černobilske nesreče za nas obstajala neka nevarnost. Vendar se je nisem zavedal, ker sem izključil radio. Torej je nisem mogel zaznavati. Nevarnost je prišla v obliki bitnosti, te pa so imele premajhne razsežnosti, da bi jih bil zaznaval tako, kot zaznavamo srednjerazsežne predmete. Prišla je v obliki sevanja, drobnih elektronov. To sevanje je bilo škodljivo za naše zdravje in morda tudi za naše življenje.

Naš zaznavni aparat ni imel na voljo nobenih sredstev, da bi bil reagiral na nevarnost černobilske katastrofe, kajti bitnosti, ki so bile v tem primeru pomembne, so bile za nas premajhnih razsežnosti, da bi bili nanje lahko reagirali, bile so premajhne, da bi jih bili lahko zaznavali tako, kot običajno zaznavamo srednjerazsežne, denimo mačke, stole ali knjige. Da bi se torej izognili nevarnosti, smo morali iznajti določena sredstva, da bi se teh bitnosti zavedali. Nevarnost smo si morali predstaviti v podobni obliki kot nevarnosti, na katere lahko reagiramo, denimo na tigre, avtomobile ali rušee se hiše ob potresu. Černobilsko nesrečo smo morali opisati kot predmetno nevarnost. Lahko smo razumeli, da obstaja nevarnost v samem trenutku, ko so bili vpleteni predmeti, na primer grožnja na našo telesno integriteto. Da bi nanjo reagirali, smo morali nevarnost opisati kot predmetno nevarnost.

O. Srednjerazsežni predmeti kot modeli v znanstveni razlagi

Drug dokaz, ki kaže, da so naši čuti res narejeni tako, da lahko tipično reagirajo na srednjerazsežne predmete, prihaja iz znanstvenega dela. Obstajata dve možnosti: oskrbovanje modelov za prevelike in oskrbovanje modelov za premajhne bitnosti. Razlogi, da poskušamo priskrbeti takšne modele, so preprosti, takšne modele lahko *zaznavamo* in prek njih zaznavamo neko bitnost, ki je za nas drugače prevelika ali premajhna, da bi jo zaznali. Tako izdelujemo modele, da bi ocenili določene bitnosti ali realnosti, ki jih drugače ne zaznavamo, vsaj ne neposredno.

a) Poglejmo najprej primer nečesa, kar je za nas *preveliko*, da bi ga zaznavali neposredno. Smo v Evropi in vsak otrok lahko prepozna njeno obliko. Vendar ne more prepoznati obliko Evrope, če izhaja iz neposrednega izkustva direktnega zaznavanja. Otroku lahko prepozna Evropo, ker so modeli, ki jih je srečeval v svojem okolju, upodabljali obliko Evrope. Da bi bilo to možno, je moral biti model Evrope najprej narejen v takšni velikosti, da ga lahko zaznavamo enako, kot zaznavamo vse druge srednjerazsežne predmete, denimo knjige ali mize. Enako je moral biti model planeta

Zemlje narejen za nas tako, da lahko zaznavamo Zemljo kot planet. Obstaja prav majhna možnost, da bi Evropo zaznavali neposredno, zgolj v zelo omejenem primeru, če smo astronomi. To pa mnogo stoletij ni bilo možno. Celotno dandanes je takšno opazovanje mogoče izvesti le za prav malo ljudi. Seveda obstajajo slike Evrope, posnete prek satelitov, s katerimi smo seznanjeni. Toda to samo kaže, da mora znanost za nas najti določen način, da zaznavamo Evropo takó, kot jo. Drugače pa je edini neposreden način zaznavati Evropo možen prek tega, kar lahko zaznavamo, tj. prek srednje-razsežnih predmetov, na primer stolov, kamnov, hiš ali česar koli drugega v našem okolju. Lahko rečemo, da Evropo poznamo ali da v nji živimo. Toda edine stvari, o katerih imamo realno izkustvo, so predmeti, ki jih srečujemo. Da bi razumeli, kaj je Evropa kot Zemlja, potrebujemo določen model, ki nam ga priskrbi znanost, na primer geografija; ta uporablja različne priprave, ki omogočajo zaznavanje sicer prevelikih bitnosti.

Obstajajo pa še drugi primeri, denimo oddaljena zvezda. Izdelujemo močne teleskope, da bi jo lahko zaznavali na način, kot navadno zaznavamo karkoli v našem okolju tako kot kak srednje-razsežen predmet. Vendar za zvezdo lahko rečemo, da je ali prevelika ali premajhna. To je odvisno od načina naše vizualizacije.

b) Vrnimo se k modelom *premajhnega*. Naša znanost je iznašla priprave, kot so mikroskopi, ki nam omogočajo zaznavati bitnosti, ki jih sicer ne bi mogli, na primer viruse. Pomembnosti takšnih postopkov ni možno dovolj oceniti. Pomisliti moramo samo, da so s temi sredstvi na primer identificirali nekatere viruse. Niti sanjati nismo mogli o tem, da bi lahko premagali številne bolezni, če ne bi bili najprej odkrili njenih vzrokov, denimo virusov. Prvi korak pri ocenjevanju teh bolezni je bil storjen, ko smo lahko zaznali njene vzroke, tj. viruse. To pa je bilo izvedeno prav v trenutku, ko smo viruse zaznali tako kot vse druge predmete, ki jih najdemo v svojem okolju. Zaradi tega razloga smo naredili mikroskope in druge priprave.

Po drugi strani si moramo bitnosti, kot so elektroni ali pa kvarki, vsaj do določene mere predstavljati kot nekakšne srednje-razsežne predmetne bitnosti zato, da bi lahko rekli, da jih poznamo. V različnih vejah znanosti morajo biti modeli narejeni tako, da nam omogočajo zaznavanje bitnosti, kot so na primer atomi, takó, kot sicer tipično ocenjujemo srednje-razsežne predmete v našem okolju.

To sta samo dva primera, za katerega se mi zdi, da v znanosti kažeta pomembnost predmetov kot modelov. Prav tako kažeta, da je znanstveno zaznavanje v tem pomenu v nenehni povezavi z zaznavanjem, ki ga imamo kot organizmi. Pravzaprav je znanstveno zaznavanje razširitev naših običajnih načinov v zaznavanju.

Naj na tem mestu le pripomnim, da morda obstajajo nekatere zanimive razširitve takšnega pristopa za znanstveno psihologijo.

Razlog glede pomembnosti predmetov za nas kot organizme je torej preprost: naš zaznavni aparat je narejen tako, da se odziva na dražljaje, ki prihajajo od predmetov in ne na kakšne druge dražljaje, vsaj ne toliko. Naši organizmi so narejeni tako, da lahko segamo po predmetih v našem okolju, ki so za nas pomembni ali pa se jim izogibamo. Moramo segreti po hrani, po jabolkih in drugih bitnostih, zato da bi jih jedli in tako preživeli. In moramo

se izogibati drugim bitnostim, denimo panterjem in tigrom v pragozdu ali avtomobilom na naših cestah. Ni težko razumeti, da določen organizem, denimo človeški, ne bi za dolgo časa preživel v pragozdu ali v mestu, če ne bi imel ustreznih sredstev za reagiranje na srednjerazsežne predmete, denimo medvede, pobesnele bike ali avtomobile na križiščih. Predmeti so povsod in nanje moramo reagirati zato, da bi lahko preživeli. Naš zaznavni aparat je narejen tako, da nam omogoča, da to dosežemo.

1. Teorije, ki zavračajo našo trditev

Čeprav obstajajo močni razvojni razlogi za pomembnost srednjerazsežnih predmetov v našem zaznavanju in misli, so v naši tradiciji zagovarjali tehtne teorije, ki zavračajo to pomembnost. Nekatere prihajajo iz filozofije, nekatere iz psihološke tradicije, nekatere so med obema. Zagotovo obstaja mnogo takšnih teorij. Vendar želim na kratko spregovoriti le nekaj o vsebinskih razlogih, ki v filozofiji odklanjajo ideal glede pomembnosti srednjerazsežnih predmetov, nato pa še nekaj o vsebinskih razlogih v psihologiji oziroma v filozofiji psihologije. Ne trdim, da so zelo jasno orisani ali da se niso uveljavili kakšni drugi razlogi, vendar bom kljub temu analiziral prav te. Nato bom poskušal podati nekatere točke, da bi pokazal, da to morda niso dobri razlogi.

1.1. Nekatere filozofske teorije, ki zavračajo pomembnost konkretnih predmetov

a) *Intencionalni neobstoj.* Zelo star razlog za nesprejemanje pomembnosti glede realnih predmetov so v filozofski tradiciji zagovarjali z naukom o intencionalnosti. Ta nauk ima mnogo različic, vendar še vedno obstaja skupna osnova. Tipično se začne z vprašanjem misli na takšne ali kakšne drugačne usmerjenosti k neobstoječemu predmetu. Misliš denimo na okrogel kvadrat, ko ga omenim. Tega se ne dá zanikati. Misliš torej na nekaj. Toda dokazovanje se nadaljuje: ker ta bitnost, na katero kdo misli, ni obstoječa bitnost, je bolje, če rečemo, da na splošno pri razmišljanju o bitnostih ali drugačnem duševnem ocenjevanju teh tipično ne mislimo na model nečesa, kar lahko neposredno zaznavno ocenjujemo. Tako torej tipično ne mislimo na realne zaznavne predmete.

Zdaj lahko nadaljujemo s poudarjanjem pomembnosti moje misli na včerajšnji sončni zahod ali mojega veselja na bližajoči se obed. V obeh primerih imamo podobne težave. Včerajšnji sončni zahod kot neposredno zaznaven ne obstaja in ne vem natančno, kakšen bo moj obed. Nisem se še odločil, kaj bom danes obedoval. Toda vseeno sem nekako intencionalno usmerjen k včerajšnjemu sončnemu zahodu in bližajočemu se obedu. Od tod pa se zdi očitno, da naša intencionalna usmerjenost ni oblikovana po konkretnih, srednjerazsežnih, obstoječih predmetih. Sklepamo, da je celo v primeru zaznavnih predmetov naša usmerjenost oblikovana po neobstojećih predmetih.

b) *Teorija splošnosti.*

Druga, zelo vplivna teorija, ki govori zoper pomembnost predmetov v našem okolju, ker poudarja organizem, izvira iz tradicije v logiki.

Naj omenim samo kvantifikacijo. Temelji na eksistencialnem in univerzalnem kvantifikatorju. Kvantifikacija ima takšen vpliv zato, ker odpravlja

predmete in nas vodi k širši univerzalnosti. Bitnosti niso vpeljane kot posamezne bitnosti, ki jih morda lahko kadarkoli zaznavamo, temveč kot člani večje, splošne skupine. Tipično so vpeljane kot vrednosti spremenljivk. Tako na primer namesto na jabolko referiramo na neki X, torej na spremenljivko, ki je član skupine bitnosti, ki lahko velja za jabolka. Pripisovanje članstva lahko velja za celotno skupino, kot je to pri univerzalnem kvantifikatorju, ali pa je lahko uveden le en član, kot je to pri eksistencialnem kvantifikatorju. Lahko si predstavljamo, da v takšnem sistemu ni prostora za predmete. Seveda tako lahko dosežemo splošnost, kar je zagotovo zelo koristno za mnoge druge smotre.

1.1.1. Spor teh razlogov s psihološko realnostjo

Vendarle se zdi, da so filozofski razlogi za nesprejemanje ideala pomembnosti srednjerazsežnih predmetov, če že ne slabo utemeljeni, pa vsaj v sporu z nekaterimi intuitivnimi psihološkimi realnostmi. To bom poskušal na kratko razložiti.

Intencionalni neobstoj. Čeprav je tradicija, ki zagovarja različne oblike intencionalnega neobstoja, bogata in dragocena, se zdi, da je zagrešila nekaj napak. Ena od teh je, da začenja s primeri, ki niso tipični.

Razlaga se mora začeti s tipičnimi primeri in nato nadaljevati z netipičnimi. Vzemimo primer misli na nekaj, denimo misli na jabolko. Zdi se mi, da moramo razlago te misli začeti z referenco na realna jabolka. Zaznavanje realnih jabolk nam omogoča, da mislimo na druga jabolka, celo če ta niso navzoča. To drži celo v primeru, kadar mislimo na »jabolka«, ki niti logično niso možna, na primer na »lesena jabolka«. Na vsa ta jabolka lahko mislimo prav zato, ker imamo izkustvo zaznavanja jabolk v našem okolju.

Nekdo bi lahko ugovarjal, da se psihološko preučevanje takšnih procesov, kot so misli, ne ukvarja s predmeti, temveč z nekaterimi procesi, ki nam na primer pomagajo zaznavati jabolka ali povezujejo jabolka v določene inferencialne člene.

To je zagotovo pomembno razmišljanje, celo pri takšnih nalogah, kot je razlikovanje ljudi od drugih organizmov. Vendar moramo ponoviti, da takšno razmišljanje ne bi obstajalo, če ne bi temeljilo na srednjerazsežnih predmetih. Inferencialni procesi nam pomagajo ustrezno delovati v okolju predmetov, ki jih zaznavamo in kjer je reakcija nanje življenjsko pomembna za naše dobro počutje in preživetje.

Teorija splošnosti. Teorija kvantifikacije je pomembna v mnogih oblikah. Ena od njih je praktično razvijanje računalniške tehnologije. S tem je pomembna za naše dobro počutje. Nadalje, tvori temelj različnih logik.

Ko opazujemo te dosežke, pa lahko ugotovimo, da razvoj računalniškega raziskovanja zadeva na nekatere ovire. Ena od praktičnih nalog v tehnološkem raziskovanju je izdelava robota, ki bi se lahko v svojem okolju primerno premikal. Roboti morajo biti priključeni na računalnik. Narejeni morajo biti tako, da lahko reagirajo na to, kar je pomembno za nas, kadar jih uporabljamo. Če naj bodo učinkoviti, morajo v tipičnih primerih reagirati na srednjerazsežne predmete.

Kvantifikacija je pomembna, vendar ni razloga, zakaj ne bi podvomili o ideji, da morajo biti predmeti v vsej svoji splošnosti vpeljani prek spremenljivk. Vprašati bi se morali vsaj, ali je to edino verjetna ideja. Morda bi

morali iskati sredstva, da se približamo realnosti in njenim bitnostim pri drugih modelih. Morda bi bilo koristno razmišljati, kako organizem ocenjuje realnost, tako da so srednjerazsežni predmeti pri tem osrednjega pomena.

Morda obstajajo določeni razlogi, da se bolj držimo realnosti tega, kar zaznavamo, tega, s čimer je organizem v stiku, namreč s srednjerazsežnimi predmeti, in da pustimo ob strani sheme, izdelane zato, da našo pozornost odvrnejo od tega.

1.2. Teorije v filozofiji psihologije, ki zanikajo pomembnost konkretnih predmetov

a) *Programska oprema: internalizem in sintaksa.* Internalizem je danes prevladujoč nauk v psihologiji. Trdi, da so tisti procesi, ki so zanimivi za psihološko preučevanje, znotraj organizma ne pa v njegovem okolju.

Ta nauk je povezan z različnimi oblikami tega, kar bi lahko imenovali sintaktično. Za ta nauk je najbolj zanimivo vprašanje, kaj se dogaja v glavi organizma. Reakcije organizma na njegovo okolje niso tako pomembne. Takšna teorija tipično gradi na povezavah elementov v organizmu ali v organizmovem duhu, tako da ti organizmu omogočajo opravljati določene funkcije. Te mehanizme lahko razložimo pri izdelavi teorije o tem, kako so ti elementi povezani med seboj. To so podlage tega, kar bi lahko imenovali sintaktična teorija. Takšna teorija se dobro ujema z abstraktnim pristopom posplošitev, kot jih uporabljamo v matematiki. Poleg tega se ujema z določljivo pomembnosti jezika. Sintaktični pristop poudarja formalne omejitve v ocenjevanju psihološke realnosti. Na drugi strani pa se internalizem in sintaktičizem zagotovo ne skladata dobro s trditvijo, da so za organizem pomembni srednjerazsežni predmeti v njegovem okolju.

b) *Strojna oprema: neurofilozofija.* V filozofiji psihologije obstaja še drug pristop, ki nasprotuje internalizmu in sintaktičizmu. Vseeno pa so njegovi rezultati škodljivi za idejo pomembnosti srednjerazsežnih predmetov v okolju organizma.

Neurofilozofski pristop poudarja pomembnost nevrobiološke strukture organizma. Ta struktura naj bi bila zmožna razložiti človekovo realnost, predvsem psihološko.

Neurobiologija ima do določene mere zagotovo prav s tem, ko postavlja našo strojno opremo v ospredje. Predvsem gotovo ne bi obstajala nobena možnost za uporabo programske opreme brez pomoči strojne opreme.

Vendar ni nobenega razloga, zakaj ne bi bila razlaga s pomočjo strojne opreme združljiva z internalizmom. Vprašljivo je tudi, ali bi bila razlaga s pomočjo strojne opreme lahko ustrezen vodnik pri reševanju takšnih ugank, kot je uganka o vsebini duševnih stanj.

1.2.1. Psihološka nerealnost teh teorij

Čeprav sta oba nauka v filozofiji psihologije veliko pripomogla k razumevanju delovanja našega duha in nas kot organizmov na splošno, se zdi, da sta v sporu s psihološkimi realnostmi. Predvsem sta v sporu z dejstvom, da so naši organizmi določeni za tipične naloge preživetja v okolju, kjer so najpomembnejši srednjerazsežni predmeti.

Internalizem in sintaktičen pristop nedvomno ne poudarjata dovolj predmetov v organizmovem okolju. Seveda je res, da sta naša strojna in programska oprema zelo zapleteni. Vprašati pa se moramo, zakaj delujeta tako kot delujeta, zakaj na primer obstaja toliko sintaktičnih povezav v našem duhu. Razlog bi bil lahko samo ta, da nam vse to pomaga, da se predmetom v našem okolju različno približamo. Če obrnemo svojo pozornost k strojni opremi, k svoji nevropsihološki zgradbi, je odgovor ta, da se je takó zapletena strojna oprema razvila zato, da kot organizmi ustrezno reagiramo v svetu srednjerazsežnih predmetov.

Obstaja pa še drug razlog za psihološko nesmiselnost teh pristopov: zanju je vprašanje vsebine izredno težko. Drži, da strojna in programska oprema obstajata med drugimi stvarmi, da predelujeta vsebino naših duševnih stanj. Te vsebine, kakršnekoli že morda so, so povezane z okoljem organizma, in drži, da se vsebina ukvarja s tem, kar je v našem okolju pomembno. *Tipično* se ukvarja z našim okoljem srednjerazsežnih predmetov. Seveda obstajajo mnoge izpeljane oblike reakcije.

To so bile nekatere trditve o tem, kako povezati psihološko in ekološko realnost. Nanje sem želel vsaj opozoriti. Seveda pa so to splošne trditve.

Sklep: za naše spoznanje je pomembnost konkretno zaznavnih predmetov osrednjega pomena toliko, da pravzaprav ne moremo upoštevati nobene teorije, ki to dejstvo zanemarija. To nam daje pomembno omejitev, ki bi morala voditi naše teorije o duševnem.

Pripombe h gornjemu članku, ki jih je 18. 9. 1987 navedel angleški filozof U. T. Place

Na splošno se strinjam s tezo razprave Matjaža Potrča, tezo, da konkretni srednjerazsežni predmeti, ki seveda vključujejo žive stvari, kot so rastline, nečloveške živali in ljudi, imajo osrednjo vlogo v zaznavanju, jeziku in misli. Še posebej se strinjam z njegovo kritiko internalizma v psihologiji in nevrofilozofiji. Kjer se nagibam k misli, da se moti, je raziskava tega, za kar Matjaž Potrč misli, da so ugovori na njegovo tezo, preden nam je sólo tezo pojasnil do te mere, da bi lahko rekli, ali so ugovori, o katerih razpravlja, res ugovori na njegovo tezo ali pa to niso. Tako se eden od ugovorov, o katerih razpravlja, glasi približno takole: kot nam je pokazal Brentano, vsaka misel in jezik vključujeta premišljanje ali govorjenje o nečem. Nadalje, če sledimo Brentanu, lahko govorimo o tem, kaj je to, da mislimo in govorimo o nečem kot o predmetu. Toda ti tako imenovani intencionalni predmeti so povsem različni od konkretnih srednjerazsežnih predmetov, za katere Matjaž Potrč pravi, da so za naše zaznavanje, misel in jezik osrednji, ker so, kot so rekli že sholastični filozofi, »neobstoječi«, s čimer so mislili, da obstajajo bolj v duhu kot v zunanji realnosti. Sicer pa to ne pomeni – kot pravi Potrč na nekem mestu pisne verzije svoje razprave – da ne mislimo tipično o realnih konkretnih zaznavnih in obstoječih predmetih. Seveda lahko in običajno res mislimo o takih predmetih. Pomeni samo, da takrat, kadar govorimo ali mislimo o kakšnem predmetu, nismo v medsebojnem delovanju z dejanskim predmetom, kot smo takrat, ko ga zaznavamo ali se vanj zaletimo. Torej ni potrebno, da obstaja predmet, ustrezen predmetu, o katerem mislimo, celo če mislimo o nečem, kar obstaja.

Vendar pa Potrč ne trdi, da so srednjerazsežni konkretni predmeti edine stvari, ki obstajajo, ali da so to edine stvari, ki jih lahko zaznavamo, o njih mislimo in govorimo, ali da je pri vsakem razmišljanju in govorjenju vključeno fizikalno medsebojno delovanje s predmeti misli in imenovanja. Če sem ga prav razumel, trdi:

1. da srednjerazsežni fizikalni predmeti še posebej zbujejo pozornost v našem zaznavnem izkustvu, zlasti v našem vidnem izkustvu;

2. da nas takrat, kadar mislimo o stvareh, ki niso srednjerazsežni fizikalni predmeti, nekaj v našem spoznavnem aparatu sili, da jih obravnavamo, kot da so srednjerazsežni fizikalni predmeti, ali si jih v taki obliki predstavljamo.

Sam pa ne vidim nobene stvari, ne v tradiciji intencionalnosti, ki izhaja iz Brentana, in ne v teoriji kvantifikacije, ki bi bila konsistentna z eno ali drugo od teh dveh tez. Vendar to pravzaprav ne preseneča, ker sta ti dve tezi, kot sem ju doumel, bolj psihološki tezi o tem, kako človeški duh dejansko deluje, kot pa filozofski tezi o tem, kako mora nujno delovati.

Zdi se mi, da se je takrat, kadar imamo filozofsko tezo, ki jo želimo braniti, ali kot je v tem primeru, empirično psihološko tezo, ki jo želimo okrepiti, da bi jo dvignili do statusa splošnega filozofskega principa, zelo koristno ozreti se v zgodovino za filozofom, ki je zagovarjal podobno tezo, kot jo želimo zagovarjati sami. Pri tezi, da so srednjerazsežni fizikalni predmeti za naš jezik, misel in zaznavanje temeljni, bi rekel, da je najbolje pogledati Aristotelov pojem o substanci, še posebno njegov nauk, ki pravi:

a) da kategorija substance v določenem smislu predhodi vsem drugim kategorijam in

b) da je zadnji subjekt vseh predikacij individualna ali prva substanca.

Iz primerov, ki jih navaja, je povsem jasno, da je substanca v Aristotelovem pomenu tisto, o čemer Potrč govori kot o srednjerazsežnih fizikalnih predmetih. Vendar zdaj ni priložnost za razlago Aristotelovega nauka o substanci, celo če bi predpostavljali, da sem za to kakorkoli kvalificiran. Želim samo poudariti dve tezi v filozofiji jezika, ki ju lahko, kot pač razumem, z nekaj pomoči ljudi, kot so Frege, Strawson in Chomsky, izpeljemo iz Aristotelovega nauka o substanci. Prva je teza, da lahko tvorimo referenco identificiranja na nekaj, kot so denimo dogodek, stanje stvari, lastnost ali relacija, zgolj z določanjem substanc predmetov (ki niso nujno srednjerazsežni), vključenih v dogodek ali stanje stvari, ki imajo lastnost, da so med relacijskimi mejniki ali znotraj njih. Druga je trditev, da so stavki imena ali opisi, ki na mestu argumenta v samostalniški frazi označujejo to, kar Ryle imenuje »stvari in ljudje«, se pravi stavki kot »mačka je na predpražniku« – da so torej ti stavki za naš jezik temeljnega pomena, in sicer v tem smislu, da lahko vse bolj zapletene in abstraktne stavke nekako končno zreduciramo na konjunkcijo ali disjunkcijo določenega števila – v nekaterih primerih zelo velikega števila – teh osnovnih stavkov, ki opisujejo lastnost ene ali več posameznih substanc ali konkretnih predmetov ali pa relacijo med njimi. Naj navedem primer, ki ponazarja Aristotelovo teorijo o univerzalijah. Stavek »Voda je H_2O « lahko v tem pogledu zreduciramo na konjunkcijo zelo velikega števila posameznih izjav oblike »Ta vzorec vode je H_2O , in pokriva vsa dejansko obstoječa telesa vode v katerikoli trenutku časa«.

Očitno pa so težave z obema tema stališčema, posebno z drugim, vendar je, vsaj po moji presoji, v njem tudi nekaj globoko pravilnega in

obstajati mora neka povezava s psihološkim stališčem, ki ga Potrč navaja v svoji razpravi. Če pa je tako, nam zgodovina filozofije pove, da sovražnik takšnega stališča ni teorija o intencionalnosti – konec koncev je bil Brentano precej ugleden privrženec Aristotelove filozofije – tako on kot njegovi sholastični predhodniki bi odločno zavrnilo vsako sugestijo o kakršnikoli nezdružljivosti med intencionalnim neobstojem in naukom o substanci – ne v teoriji o kvantifikaciji – temveč razpadanje pojma o substanci v angleški empiristični tradiciji od Locka prek Berkeleyja do Humovega fenomenalizma, katerega posledica je reduciranje materialnega predmeta na zbir tega, kar je Moore kasneje imenoval »čutni podatki«.

Čeprav to že dolgo ni več modno filozofsko stališče, še vedno živi v Quinovem pojmovanju, da mora biti naša slika sveta zgrajena na osnovi vzburljanja površin. Ali če privzamemo stavek iz Milтона: »Nova vzburljanja površin niso nič drugega kot po starem razumljeni in do konca prignani čutni podatki.« Vendar domnevam, da je razgradnja materialnih predmetov v časovne režnje in oseb v režnje oseb (Timothy Williams) morda še en primer vztrajanja pri istem načinu mišljenja.